

EN AMBITIØS OG VISIONÆR ENERGIPOLITIK FOR EUROPA

EU-Kommissionen skal i 2010 fremlægge sine idéer til en ny energipolitik for Europa for perioden 2011-2020 samt en køreplan som led i arbejdet med at udvikle visionen for Europas overgang til en kulstoffattig, ressource effektiv og klimavenlig økonomi inden 2050. Den danske regering vil med dette indspil bidrage med elementer, der kan tages med i overvejelserne om, hvordan en ny europæisk energipolitik skal udformes på kort, mellemlangt og langt sigt.

Udfordringer – flersidet pres på EU

Energi politikken i EU skal bidrage til at styrke energisikkerheden og reducere udledningen af drivhusgasser og andre miljøskadelige stoffer. Samtidig kan en ambitiøs energipolitik bidrage til at skabe vækst, beskæftigelse og udviklingen af en grønnere og mere produktiv økonomi, hvor potentialet for innovation og produktion i energisektoren udfoldes på en omkostningseffektiv måde. Flere af initiativerne i energipolitikken vil medføre øgede omkostninger, men der er samtidig en række positive elementer ved en rettidig omstilling, herunder i forbindelse med fremme af grønne teknologier og europæiske styrkepositioner, som vil have en gavnlig effekt særligt på langt sigt, hvor prisen på fossile brændsler forventes at stige.

For at fremme det fælles grundlag for en ambitiøs energipolitik i EU bør der opstilles en langsigtet vision om et Europa uafhængig af fossile brændsler.

Løsninger – implementering af 2020-mål og en vision om et Europa uafhængig af fossile brændsler

Der er behov for at få en række rammebetingelser på plads, for at EU kan realisere sine mål og for samtidig at sikre en langsigtet bæredygtig omstilling væk fra den fossile økonomi.

EU skal via en ambitiøs og ansvarlig energipolitik vise lederskab i kampen mod de globale klimaforandringer bl.a. ved energieffektiviseringer og vedvarende energi. Enerkipolitiske tiltag skal bidrage til at opfylde EU's klimaforpligtelse, jf. konklusionerne fra Det Europæiske Råd om opnåelse af 2-grader målsætningen. Der er med klima- og energipakken fastsat konkrete målsætninger for den europæiske energipolitik frem mod 2020. Samtidig har EU meldt ind til Copenhaagen Accord, at EU vil reducere sine udledninger med 20 % ift. 1990, og at man er parat til at påtage sig et reduktionsmål på 30 % i 2020 som led i en samlet international klimaafnate, hvor andre industrialiserede lande forpligter sig til sammenlignelige reduktioner, og udviklingslandene bidrager i overensstemmelse med deres ansvar og respektive kapaciteter. Aftalen skal nu operationaliseres og inddrages i forhandlingerne om en juridisk bindende klimaafnate frem mod 2020. EU skal fortsat gå forrest og vise, at vi kan og vil levere.

EU's importafhængighed af olie og naturgas er stigende, og EU risikerer i fremtiden at blive afhængig af importeret energi fra nogle få regioner i verden. Der er behov for et velfungerende indre marked for energi i Europa for at forbedre forsyningsikkerheden, og der er i den forbindelse et betydeligt behov for at sikre yderligere investeringer i den europæiske energiinfrastruktur – især på tværs af grænserne. Det er samtidig nødvendigt at investere massivt i forskning i og udvikling af kulstoffattige teknologier, som i et langsigtet perspektiv kan sætte Europa i stand til i endnu højere grad at udnytte energiressourcerne.

EU's energipolitik skal være markeds- og konkurrencebaseret. En øget liberalisering af energimarkederne i EU vil være et afgørende bidrag til sikring af forsyningsikkerheden. Bidrag fra højere energieffektivitet, valg af energikilder og valg mellem teknologier skal ske i et effektivt samspil, under hensyntagen til medlemslandenes frie valg af energikilder. Medlemslandenes suverænitet i det fundamentale valg af energimix skal bevares, men på en lang række områder kan EU med fordel bidrage til en fælles og koordineret indsats.

På det lange sigt skal Europa være uafhængig af fossile brændsler. Centrale elementer i udformningen af en ny energipolitik for Europa, der kan realisere den langsigtede vision og stabil grøn vækst, bør være øget forskning, udvikling og demonstration af kulstoffattige teknologier, mere vedvarende energi og markant forbedret energieffektivitet. En væsentligt øget elektrificering af energisystemet kan samtidig give et betydeligt bidrag til denne omlægning. Det skyldes dels lavere omkostninger ved at gøre elproduktionen fossiluafhængig over tid set i forhold til omkostningerne ved omstillingen i andre sektorer, dels fordi kulstoffattig elproduktion kombineret med kraftvarme samt vindbaseret elproduktion i mange tilfælde sikrer en mere effektiv energiudnyttelse, hvormed elektrificering vil forbedre EU's forsyningsikkerhed. Endelig bør øget integration med andre politikområder tilstræbes, så synergieffekter kan opnås ved hjælp af samarbejde og samtænkning på tværs af sektorer.

Gevinster – styrket energisikkerhed og bæredygtig grøn vækst

En omstilling af de europæiske økonomier med uafhængighed af fossile brændsler og grøn vækst vil have vidtrækkende konsekvenser for europæisk erhvervsliv fra produktions- til servicesektoren og for EU's borgere. Der vil være betydelige omkostninger forbundet med en omstilling af produktion og forbrugsmønstre, men der vil også være samfundsøkonomiske og privatøkonomiske gevinster ved en rettidig omstilling til bæredygtige løsninger.

Europa vil kunne opleve gevinster i form af styrket energisikkerhed gennem øget uafhængighed af importeret fossil energi, modstandsdygtighed overfor stigende priser på fossile brændsler, reduceret klimabelastning og miljøforurening, nye erhvervsmuligheder ved udvikling af nye markeder og markedsfordele på tværs af grænserne, mulighed for at gøre Europa attraktiv i global forsknings- og erhvervssammenhæng og forbedre tiltrækningskraften af udenlandske virksomheder og den globale forskerelite samt gevinster ift. EU's eksterne relationer og mere effektive energimarkeder. Det vil skulle håndteres, at øget anvendelse af vedvarende energi også giver udfordringer for forsyningsikkerheden. For eksempel vil integration af større mængder vejrafhængig vedvarende energiproduktion i EU's energisystemer kræve udbygning af transmissionsnet, udvikling af intelligent styring af net og energiforbrug samt muligheder for lagring, hvis forsyningsstabiliteten skal opretholdes.

1) Opfyldelse af 2020-mål (kort perspektiv)

Energipolitikken skal understøtte EU's 20-20-20 mål. En del af lovgivningen er på plads, men yderligere tiltag vil kunne understøtte indsatsen.

Den danske regering foreslår en opprioritering i EU's nye energipolitik af nedenstående virkemidler for derved at sikre indfrielse af de overordnede målsætninger. Der er allerede sat bindende EU-mål for vedvarende energi og drivhusgasemissioner, og der udvikles infrastrukturplaner på EU-niveau, men fx ift. energieffektivisering kan der fortsat gøres meget, ligesom koordinationen inden for

transport og (minimums-)afgifter og forskning og udvikling kan forbedres. Mainstreaming af energidagsordenen samt forstærket samarbejde og koordination på tværs af EU-policyområder bør prioriteres, herunder fx uddannelse og tiltag rettet mod forbrugeradfærd.

Den danske regering mener, at der er behov for en særskilt indsats på følgende områder. Punkterne understøtter i vidt omfang hinanden gensidigt.

I) Infrastruktur & liberalisering ("a green single market")

Den nødvendige omfattende omlægning af energisystemet vil blive yderst kostbar, men kan reduceres ved øget EU-samarbejde. Integrationen af store mængder vedvarende energi i elsystemet kan således være væsentligt billigere, hvis transmissionskapaciteten på tværs af EU-landene forstærkes og markedsbetingelserne harmoniseres. Det er derfor vigtigt, at den nye energipolitik understøtter udviklingen af et grønt indre marked, som fokuserer på et produktivt marked og fjernelse af markedsbarrierer for grønne kulstoffattige produkter, services og teknologier til gavn for både innovation, økonomisk vækst, energisikkerheden og klimaet.

Den danske regering foreslår konkret:

- Harmonisering af tekniske standarder, herunder fx for infrastruktur til elbiler. Ud over fælles standarder bør mærkningskrav på energiområdet for både produkter og services udvides på EU-plan. På den måde vil det indre marked kunne udbygges til fordel for forbrugerne.
- Udarbejdelse af en redegørelse for et europæisk supergrid og smart grid mhp. integration af store andele varierende VE-elproduktion og øget konkurrence i elsektoren, herunder gennem fokus på samspil mellem forbrug og kapacitet i distributionsnettet. Smart grid udvikling kan fx indgå som del af de reviderede TEN-E retningslinjer.
- Videreudvikling af 3. el- og gasliberaliseringspakke med særlig fokus på områder, der sikrer at markederne understøtter de overordnede mål om forsyningssikkerhed, omkostningseffektivitet, konkurrence på markedet og bæredygtighed. Det drejer sig primært om gennemførelse af fuld ejermæssig adskillelse i det overordnede transmissionssystem.
- Solidaritetsmekanismer bør udmøntes ud fra hensynet til en balance mellem ansvar for egen energiforsyningssikkerhed og fælles solidariske tiltag. Alle medlemslande bør også selv sørge for at gøre sig mindre sårbare i tilfælde af krisesituationer, fx gennem markedsliberalisering og dermed større udbud samt udvikling af alternative energikilder eller satsning på energieffektivitet.

II) Energiforbrug og energieffektivisering

Der eksisterer fortsat et betragteligt potentiale for rentable energibesparelser i EU-27. Den nye energipolitik bør derfor udstikke en langsigtet indsats, primært rettet mod energieffektivitet i anskaffelses-/investeringssituationen f.eks. apparater, transportmidler, produktionsanlæg og nye bygninger. Samtidig skal der sikres øget integration af rentabel energieffektivisering i forbindelse med større renoveringer af eksisterende procesanlæg, bygninger og infrastruktur. Der bør frem mod 2020 bl.a. følges op på medlemslandenes forpligtelse til at tage passende skridt til at reducere energiforbruget i eksisterende bygninger.

Konkret foreslår den danske regering:

- *Overordnet:* EU-medlemslandene bør i samarbejde med Kommissionen arbejde mod samlet set at opnå 20 % forbedret energieffektivitet i 2020 ved hjælp af virkemidler og politikker på både EU- og nationalt niveau. Det er afgørende, at målet operationaliseres på en måde, så det belønner lande, der allerede har vedtaget en betydelig indsats. Jævnfør Det Europæiske Råds konklusioner fra marts 2010 vil målet ikke indebære en byrdefordeling. På EU-niveau bør Kommissionen fremlægge de nødvendige supplerende forslag for at nå målet.
- *apparaters og energirelaterede produkters energiforbrug:* videreudvikling af normer for produkters energieffektivitet og energimærkning. I forbindelse med fastsættelse af eco-design krav skal energieffektivitet fortsat prioriteres højt. Normerne skal udbredes til at omfatte flere produkter, herunder også industrielt udstyr og nye produkter, som er på vej ind i markedet. Normerne skal være dynamiske og må derfor løbende opdateres.
- *eksisterende bygninger:* Medlemslandenes handlingsplaner i henhold til det omarbejdede bygningsdirektiv skal via peer pressure bidrage til, at alle medlemslandene arbejder hen imod at sikre, at de eksisterende bygninger på længere sigt får et lavt energiforbrug.
- *erhvervslivet:* energieffektiv projektering af alle større nyinvesteringer i produktionsudstyr (dvs. indtænkning af energieffektivisering allerede i projekteringsfasen), større indsats for best available technology, langsigtet forsknings- og udviklingsindsats for effektivisering eller substitution af særligt energiintensive produkter (cement, stål, aluminium mv.) med andre produkter, som ikke er så energikrævende.

III) Vedvarende energi

Et af de bærende elementer i omlægningen af det europæiske energisystem skal være vedvarende energi. EU er kommet godt i gang med udvinding af energi fra vedvarende energikilder, men potentialet er betydeligt større. Udgangspunktet for den nye energipolitik er det bindende mål om 20 % vedvarende energi i 2020, men udbygningen må forventes at stige også efter 2020. I juni 2010 indmelder medlemslandene deres VE-handlingsplaner i medfør af direktivet. Det må forventes, at både infrastruktur, investeringer, biomasseressourcer og produktionskapacitet i fx vindmølleindustrien bliver udfordret af denne øvelse, og at det vil udløse behov for nye initiativer.

Der vil i de kommende år være en stigende efterspørgsel efter biomasse både til energiproduktion og til biobrændstoffer. EU-medlemslandene bør sammen med Kommissionen sikre de nødvendige incitamentter til, at der etableres et bæredygtigt marked for leverancer af biomasse fra landbruget, således at uudnyttet biomasse nyttiggøres bedst muligt, og således at produktionen og anvendelsen af biomasse til energiformål sker på en bæredygtig måde, der sikrer reelle drivhusgasreduktioner, tager hensyn til miljø og biodiversitet og er i balance med fødevarerproduktionen. Landbrugets rolle som leverandør af grøn energi, herunder biogas, bør tillige tillægges større vægt i den fremtidige fælles landbrugspolitik.

For at realisere det overordnede mål og potentialet foreslår den danske regering konkret:

- De vedvarende energikilder bør være mangfoldige. Udvikling og demonstration af vedvarende energikilder som pt. ikke er inkluderet i SET-planen bør derfor prioriteres, herunder fx geotermisk energi og bølgeenergi teknologier.
- VE-direktivets samarbejds mekanismer (statistisk overførsel af data for VE-produktion og fællesprojekter) skal videreudvikles mhp. at sikre billigst mulig VE-udbygning på EU niveau.

- Harmonisering af nettilslutningsbetingelser mhp. ensartede gunstige vilkår for vedvarende energi (fx betaling af tilslutningsudgifter over tariffen).
- Formulering af tværgående biomassepolitik med kriterier for bæredygtighed, der forhindrer, at en stigning i produktionen af biomasse medfører øgede udledninger fra arealer med højt kulstofindhold og tab af biodiversitet.
- Det bør undersøges, hvordan uhensigtsmæssig konkurrence på VE-støttesatser og investeringer i VE-teknologier kan undgås, herunder bl.a. ved at koordinere og sammentænke VE-udbygningen i medlemslandene.

IV) Kulstoffattig transport og ny teknologi

Udviklingen af alternative transportmidler udgør et af de helt centrale indsatsområder ift. at indfri de overordnede mål. Der er allerede en spirende udvikling i gang i Europa og globalt for at fremme kulstoffattig transport, og den udvikling bør understøttes af den nye energipolitik og andre relaterede politikområder, så barrierer fjernes. Initiativer til fremme af elbiler og netudvikling skal bl.a. sikre, at opladning af elbiler kan indgå i styringen af elnettene, herunder at opladning sker i situationer med stor VE-elproduktion. Det bør i fremtiden være muligt at køre fra Nordkap til Syditalien uden at skifte elbil undervejs.

Den danske regering foreslår konkret, at der iværksættes omfattende foranstaltninger til fremme af kulstoffattig transport, herunder:

- Fremme af elbiler i samspil med udviklingen af "intelligente" el- og lagringssystemer, super og smart grids og kraftvarme m.v., fx gennem handlingsplanen for udbredelse af grønne køretøjer og fastlæggelse af overordnede regulatoriske rammer.
- Sikre at elbiler kan køre og oplades over hele EU uden tekniske tilpasninger, fx gennem udarbejdelse af international standardisering af stik, datakommunikation og batterier.
- Sikre at ingen nationale særkrav unødigt kan sinke og fordyre nye brændstofteknologier.
- Sikre at medlemslandene på passende vis bakker op om nye kulstoffattige teknologier
- Videreudvikling af kriterier til sikring af bæredygtige biobrændstoffer, der ikke medfører indirekte forskydningseffekter.
- Opstilling af ambitiøse krav om reduktion af lastbilers, bussers og minibussers energiforbrug.

V) Forskning, Udvikling og Demonstration (FU&D)

Den globale efterspørgsel efter kulstoffattige og miljørigtige produkter og service opgøres til ca. EUR 3500 milliarder årligt og beskæftiger ca. 3,5 mio. personer i EU. Det er en af de mest dynamiske områder, og det forventes, at værdien vil stige til over EUR 4500 milliarder i 2015. Intensiv udvikling af viden og udnyttelse heraf er afgørende for Europas konkurrenceevne, og teknologisk innovation af klimavenlige teknologier vil være en fordel for hele EU, og kan derfor ganske naturligt efterstræbes på fællesskabsplan i endnu højere grad end hidtil. Den nye energipolitik bør derfor indrettes, så EU kan styrke sit videnskabelige og teknologiske fundament og derved få del i det boomende marked. FU&D er derudover en forudsætning for at sikre en effektiv energiforsyning i fremtiden, f.eks. energilagringsteknologier, vedvarende energikilder i stor skala og energieffektivisering. Forskning, herunder særligt i energi og klimaforandringer, hører til blandt de vigtigste områder, som bør opprioriteres.

Den danske regering foreslår konkret:

- Opsætning af ambitiøse rammer for forskning i energi og energiteknologier, udvikling og demonstration (fx ved at øge fællesskabets FU&D rammer betragteligt). Desuden må der gøres en særlig indsats for tidlig markedsopbygning for nye teknologier.
- Der bør ske en fordobling af midlerne til forskning, udvikling og demonstration inden for energiområdet, herunder en væsentlig forøgelse på EU's kommende budget, særligt til vedvarende energi, smart grids og energieffektivitet, frem mod 2020 i forhold til det nuværende niveau.
- Understøttelse af et "Silicon Valley for energi", hvor "clusters", grupper af virksomheder og forsknings- og iværksættmiljøer, kan smelte sammen og tiltrække større virksomheder.
- Incitamentsskabelse mhp. investeringer i forskning og udvikling af store (til tider usikre) projekter, herunder større vedvarende energiprojekter.

VI) Tværgående økonomiske instrumenter

Som supplement til de vedtagne og fremtidige lovgivningspakker vil det også være hensigtsmæssigt med en budgetmæssig opgradering af energipolitikken for at understøtte EU's mål. Flere midler fra budgettet bør flyttes til EU-politikker som skaber merværdi for hele EU ved at stimulere vækst og øget parathed til at udnytte de muligheder, som skabes af en tiltagende globaliseret verden. EU bør også, som påpeget af Kommissionen i EU2020-strategien, flytte vægten fra beskatning af arbejdet til miljøskadende aktiviteter. Der eksisterer allerede minimumsstander for beskatning af brændsler til opvarmning og elektricitet, men satserne er så lave, at de kun har meget ringe effekt.

Den danske regering foreslår konkret:

- Der bør overvejes en fælles EU-tilgang til at internalisere omkostningerne ved forurening i ikke-kvotefomfattede sektorer - for eksempel gennem minimumsstandarder for beskatning af emissioner og højere minimumsbeskatning af energiforbrug. Energibeskatningsdirektivet bør revideres i overensstemmelse hermed.
- Som en start på et tættere samarbejde om energi- og emissionsbeskatning bør Kommissionen fremlægge et konkret forslag ift. "greening the taxes" mhp. så vidt muligt at opnå en ensartet belastning/beskatning såvel inden for som uden for kvotområdet.
- Udfasning af klimaskadelige subsidieordninger i EU for at mindske forbruget af fossile brændsler og bidrage til mere ensartede konkurrencevilkår.
- Strukturfondsmidler til konvergensregioner bør fokuseres mere mod initiativer, som støtter EU's klima- og energipolitikker.

VII) Eksterne relationer

Med Lissabon-traktaten er der mulighed for at styrke EU's stemme udadtil og til koordination af eksterne tiltag. Denne mulighed bør udnyttes under nøje hensyntagen til subsidiaritetsprincippet.

Ifølge den danske regering kan der opnås en klar positiv synergieffekt ved en forstærket energipolitisk indsats indadtil såvel som udadtil. Den europæiske energipolitik bør også i tredjelande fremme EU's klima-, miljø-, udviklings- og forskningspolitiske målsætninger. En samstemmende energipolitik med en ekstern dimension kan endvidere bidrage til at styrke EU's energiforsyningssikkerhed, herunder frem for alt gennem en koordineret tilgang til EU's leverandør-

og transitlande, der kan sikre pålidelige leverancer af energi til stabile og konkurrencedygtige priser. EU's interne energipolitik kan samtidig bidrage til at opnå udenrigspolitiske formål ved at skabe større handlefrihed for EU globalt gennem større uafhængighed af importeret energi. En intern satsning på diversitet af energikilder, herunder primært vedvarende energi, og øget energieffektivitet kan yde et væsentligt bidrag til den udvikling. Samtidig vil fremme af vedvarende energi og energieffektivitet være væsentlige elementer i energipolitikens eksterne dimension.

I forhold til energipolitikens eksterne dimension mener den danske regering konkret:

- EU bør identificere og styrke samarbejdsrelationer med tredjelande på det klima-, miljø-, udviklings- og forskningspolitiske område.
- EU bør lægge vægt på at forfølge målet fra G20-mødet i Pittsburg i september 2009 om udfasning af skadelige subsidier i tredjelande, der fremmer et overforbrug af fossile brændstoffer og samtidig er til skade for vækst og beskæftigelse i de lande, der har subsidier.
- EU bør prioritere strategisk energiinfrastrukturudbygning og i øvrigt udbygge forholdet til centrale leverandør og transitlande.

2) Langsigtet vision om et Europa uafhængig af fossile brændsler (mellemlangt og langsigtet perspektiv)

For at kunne give et realistisk billede af i hvilken retning Europa bevæger sig, er der behov for at bevare et langsigtet perspektiv for energipolitikken. Det vil både være en fordel ift. politikplanlægningen og industriens prioritering af nye investeringer. Den danske regering ser i den forbindelse frem til, at EU's Refleksionsgruppe om Europas fremtid fremlægger sin rapport med anbefalinger.

Formuleringen og udviklingen af en overordnet vision med et klart mål er nødvendig for at sikre at de rette strategiske valg bliver taget rettidigt. Visionen bør tage udgangspunkt i en grundig analyse af de fremtidige udfordringer for EU på klima- og energiområdet – herunder af den sandsynlige forsyningssituation og økonomi for fossile brændsler på langt sigt.

Den nye energipolitik skal bl.a. understøtte det langsigtede mål om at reducere EU's drivhusgasudledninger med 80-95 pct. i 2050 samt en uafhængighed af fossile brændsler. Danmark bidrager gerne med erfaringer fra den danske Klimakommission, som har til formål at finde ud af, hvordan og hvornår Danmark kan blive uafhængig af fossile brændsler.

Den danske regering foreslår i den forbindelse konkret:

- Opstilling af en overordnet og langsigtet EU-vision, som kunne være "*Europa uafhængig af fossile brændsler*", herunder med tidsperspektiver og eventuelt milepæle og inden for en samfundsøkonomisk bæredygtig ramme.
- At Kommissionen udarbejder analyser, der tager sigte på den lange bane, herunder bl.a. analyser af udbud og efterspørgsel af reel risiko og omkostninger ved forsyningssvigt sammenholdt med lagerkapacitet, forsyningsdiversitet og omkostninger herved samt af de langsigtede strategiske og energipolitiske udvikling i EU og ikke mindst analyser af, hvordan EU undgår forsyningssvigt samtidig med at EU bevæger sig mod uafhængighed af fossile brændsler.

- At Kommissionen på baggrund af analyserne kommer med forslag til rammer for en langsigtet strategi for at understøtte en kulstoffattig energiforsyning og øget fossiluafhængighed i transportsektoren.
- Den nye energipolitik bør analysere mulighederne og de nødvendige rammebetingelser for, hvordan EU på længere sigt kommer videre med en udbygning af vedvarende energi og yderligere forbedret energieffektivitet, når målene for vedvarende energi og energieffektivitet er nået i 2020, eventuelt ved at opstille milepæle for udviklingen.